



SAKSBEHANDLER
Kaare Stang
Thea Aaaberger Wikander

Juridisk seksjon
SAM-seksjon

VÅR DATO
14.10.2024

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
24/02272-2

DERES REF.
24/2524

DERES DATO
28.06.2024

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Forslag til endringer i markaloven - Høringsuttalelse fra Riksantikvaren

Riksantikvaren viser til brev fra Klima- og miljødepartementet av 28. juni 2024 med høringsutkast om forslag til endringer i markaloven.

Riksantikvarens vurdering

Riksantikvaren mener generelt at det er positivt at endringsforslagene i større grad tydeliggjør omfanget av byggeforbudet og hvordan unntak gjennom ulike sakstyper heretter skal behandles. Vi vurderer at endringene i hovedsak opprettholder formålet med loven; å opprettholde markas grenser og bevare et rikt og variert landskap av natur- og kulturmiljø.

Riksantikvaren vil understreke at det i hovedsak er viktig å opprettholde en restriktiv praksis med begrenset adgang til å få unntak fra lovens generelle forbud mot bygge- og anleggstiltak.

Vedr. forbud mot bygge- og anleggstiltak, markaloven § 5

Som det heter i høringsnotatet på side 15, er konsekvensen av at tiltak er omfattet av forbud og søknadsplikt "normalt større etter markaloven enn etter plan- og bygningsloven. Utgangspunktet etter pbl. er at en søknad skal innvilges dersom den ikke er i strid med bestemmelser gitt i eller med hjemmel av loven, jf. pbl. § 21-4 første ledd.

Markaloven har for tiltak som ikke er omfattet av § 7 det motsatte utgangspunkt: De fleste bygge- og anleggstiltak er forbudt, jf. § 5, og det kan bare gis tillatelse til slike tiltak dersom vilkårene i § 14 eller de enda strengere vilkårene for dispensasjon i § 15 er oppfylt".

I høringsnotatet pekes det på at det er søknadsplikt for flere tiltak etter den gjeldende markaloven enn etter plan- og bygningsloven. For grunneiere innebærer markaloven derfor en økt kommunal kontroll i form av søknadsplikt, og en noe strengere begrensning av hvilke tiltak en grunneier kan regne med å få tillatelse til.

I innstillingen side 19 som er grunnlag for høringsnotatet heter:

«[Flertallet] viser til at bygge- og anleggsforbudet vil rette seg mot tiltak til ulempe for friluftslivet og naturmiljøet. Enkle tiltak i og på eksisterende bygninger som ikke har innvirkning på friluftslivet, vil dermed ikke omfattes av byggeforbudet. (...) Flertallet mener at tidsmessig bosetting, næringsaktivitet og landbruk i Marka er viktig for en dynamisk utvikling av Marka som et attraktivt og mangfoldig friluftslivsområde. På denne bakgrunn mener flertallet at det som hovedregel må gis dispensasjon for mindre tiltak på eller i forbindelse med eksisterende bebyggelse til lovlig bruk, herunder bedre sanitærløsninger, mer tidsmessig planløsning og fasadeendringer.»

Riksantikvarens merknad

Riksantikvaren har forståelse for økt behov for tilrettelegging av boforhold og bedring av sanitærforhold i eksisterende bebyggelse til lovlig bruk, slik det over er beskrevet.

Vi vil samtidig peke på at det innenfor Nordmarka, Vestmarka og Østmarka ligger verneverdig bebyggelse på mindre gårdsbruk, husmannsplasser, og enkelte anlegg. Bygningsmassen er i hovedsak svært intakt, og en liberalisering av forbudet mot bygge- og anleggstiltak vil kunne medføre uheldige virkninger ved mer omfattende fasadeendringer gjennom større tilbygg eller andre endringer av fasader.

Riksantikvaren ber om at dette vernehensyn til eldre bebyggelse hensyntas i større grad i det endelige lovendringsforslaget ved oppmyking av omfanget til eksisterende forbudsbestemmelse i markaloven § 5.

Riksantikvaren støtter ellers fullt ut at departementets vurdering om at tiltak som kommunale planer kan åpne for, fortsatt må ha særskilt tillatelse etter markaloven. I den nye bestemmelsen om dette foreslås det som nevnt i notatet at tillatelser skal grunngis, og et nytt rekkefølgekrav i saksbehandlingen der et tiltak også utløser krav om reguleringsplan.

Vedr. markaloven § 4

I høringsnotatet foreslås det oppdatering av ordlyden for første ledd. Riksantikvaren har ingen kommentarer til de endringene som foreslås, men i dagens plan- og bygningslov heter formålet som omtales "landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift", forkortet LNFR. Vi anbefaler at markaloven § 4, første ledd oppdateres med denne formålsbetegnelse.

Markaloven § 4, annet ledd er i høringsnotatet ikke tenkt endret. Men også andre ledd trenger etter vår oppfatning, en oppdatering i henhold til dagens plan- og bygningslov.

Riksantikvaren mener at nytt annet ledd bør ha denne formuleringen, våre forslag til suppleringer er understreket:

"I områder som er vernet etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, og områder som er regulert til spesialområde, for eksempel til naturvernformål, bevaring eller sikringsområde for drikkevann, til hensynsoner i henhold til plan- og bygningsloven § 11-8, eller områder som inngår i særskilte planer eller vedtak etter § 7 første ledd nr. 3 og 4, gjelder de restriksjoner som følger av de konkrete verne- eller planvedtak i tillegg til loven".

Ettersom det fremdeles fins gyldige reguleringsplaner i Norge som er utarbeidet etter plan- og bygningsloven fra 1985 kan henvisningen til spesialområde fremdeles stå, men den må suppleres med henvisning til hensynssoner, som er det relevante virkemiddelet i dagens plan- og bygningslov.

Vedr. markaloven § 10 - Motorisert- og annen ferdsel

Når det gjelder § 10 om motorferdsel, mener Riksantikvaren at begge de foreslåtte løsningene trolig vil være akseptable ut fra hensynet til kulturmiljø.

Vedr. markaloven § 16

I § 16 er det foreslått endringer i annet ledd. Disse endringene har Riksantikvaren ingen merknader til. Men vi mener at det bør gjøres en begrepsmessig oppdatering. Annet ledd er foreslått med begrepet "kulturvern". Vi mener dette bør erstattes med begrepet "kulturmiljø". Etter at begrepet "kulturmiljø" ble lansert som et samlebegrep i "Meld. St. 16 (2019–2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken — Engasjement, bærekraft og mangfold", bør begrepet "kulturvern" i dagens § 16 i markaloven utgå og erstattes med "vern av kulturmiljø".

Hilsen

Anne-Judith Munthe-Kaas
avd.direktør, Juridisk seksjon

Kaare Stang
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift